

СОФТУЕРНИ АРХИТЕКТУРИ

*спец. Компютърни Науки
ФМИ, СУ „Св. Кл. Охридски“
2024 / 2025 г.*

Софтуерна архитектура

Процес за разработка на софтуер

Анализ на изискванията
(Requirements)

Дизайн (design)

Реализация
(Implementation)

Валидация и верификация
(Testing, Verification, Validation)

Поддръжка
(Maintenance)

Корабът Васа – 1628 г.

Telephone

Feature

- Call subscriber

Architecture

- Centralized hardware switch

Good qualities

- ✓ Works during power outages
- ✓ Reliable
- ✓ Emergency calls get location information

Skype

Feature

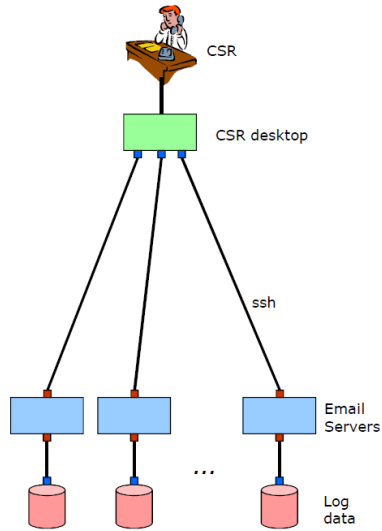
- Call subscriber

Architecture

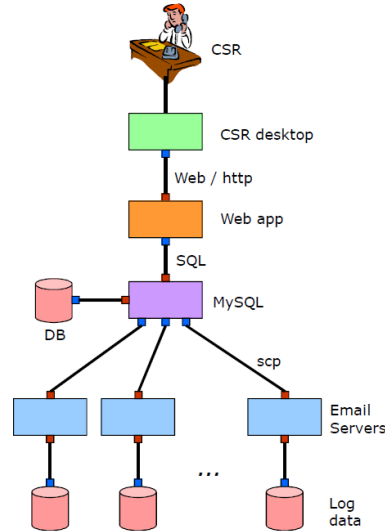
- Peer-to-peer software

Good qualities

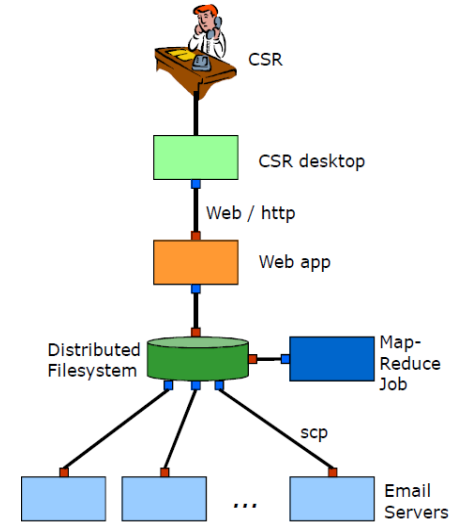
- ✓ Scales without central hardware changes
- ✓ Easy to add new features (e.g., video calling)

- Queries run on *current* data
- Regular expression
- Noticeable email server slowdown (*dozens* of servers)

- Queries run on *10 min. old* data
- SQL expression
- MySQL speed/stability problems (*hundreds* of servers)

- Queries run on *10-20 minute old* data
- Map-Reduce program
- No problems yet

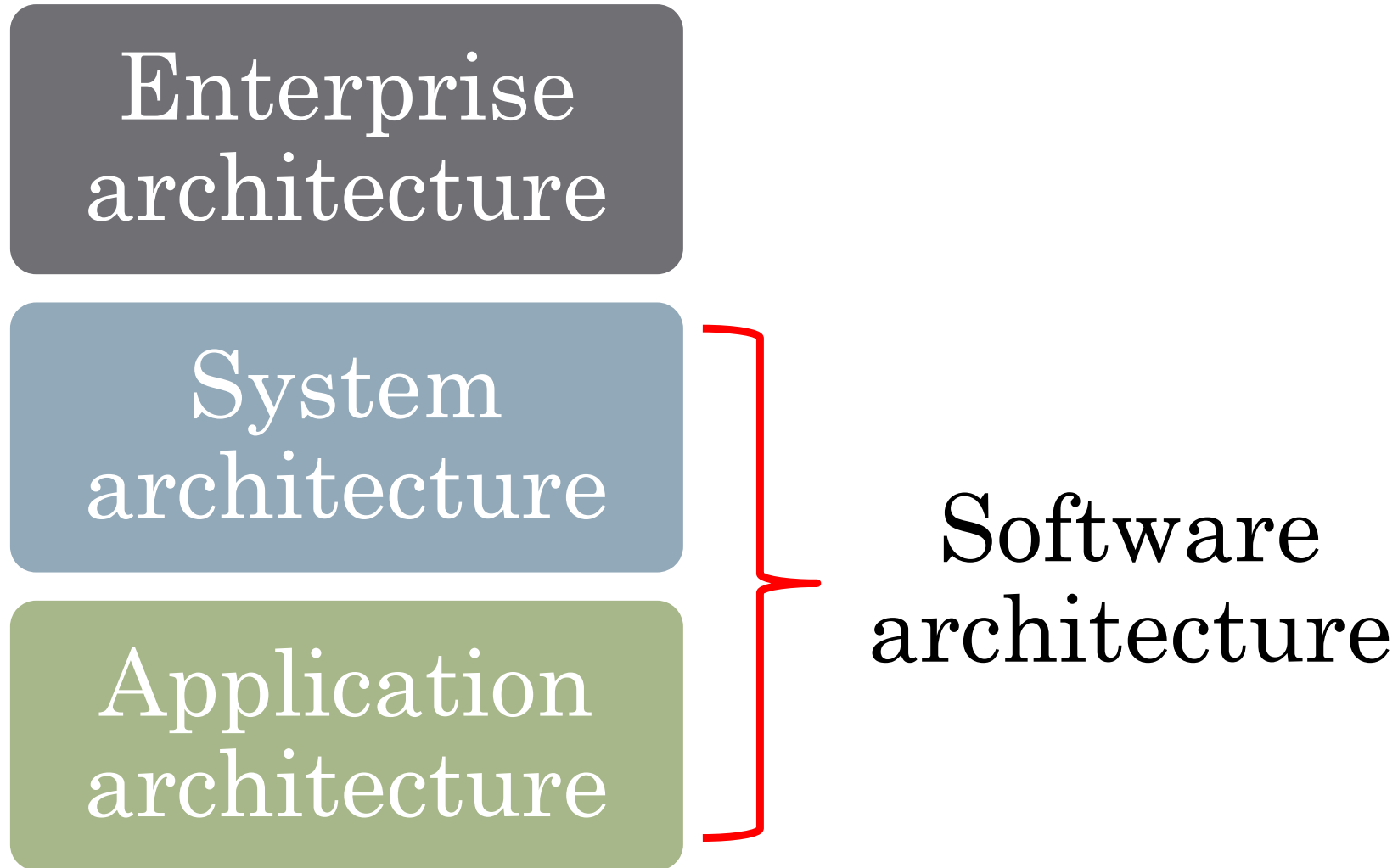
Какво е Софтуерна Архитектура (СА)

- Обикновено СА се създава като първа стъпка по време на проектирането, като целта е да се гарантира наличието на дадени качества в системата
- Детайли като алгоритми, представяне на данни, реализация, и т.н. не са предмет на СА
- Предмет на СА е поведението и връзките между различни елементи, разглеждани като “черни кутии”

Дефиниция

- Съгласно Software Engineering Institute:
“Архитектура на дадена софтуерна система е съвкупност от структури, показващи различните софтуерни елементи на системата, външно видимите им *свойства* и *връзките* между тях”

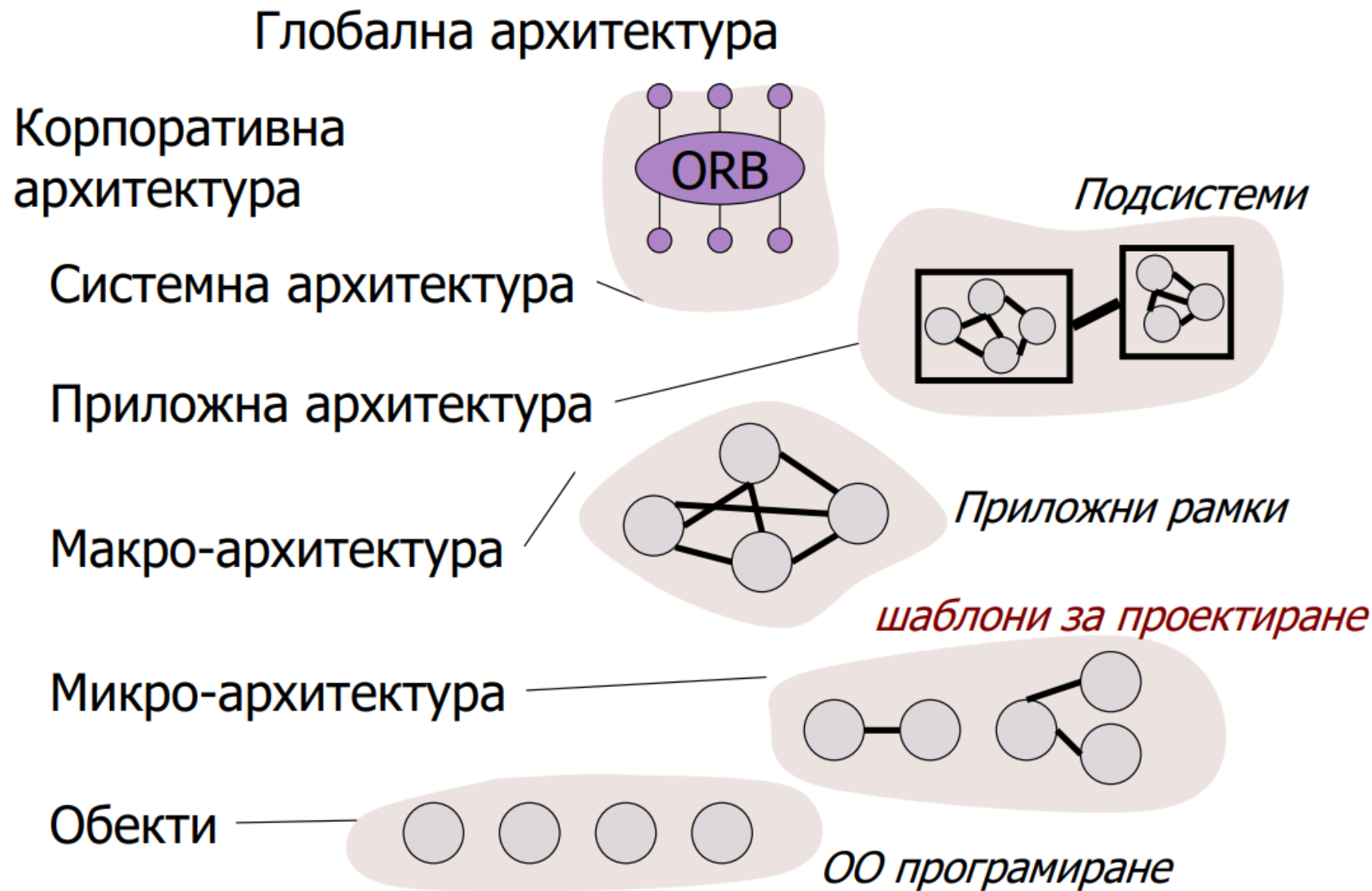
По-общо понятие за архитектура

По-общо понятие за архитектура

- Организационна архитектура (Enterprise architecture)
 - Основните процеси, технологичните и бизнес-стратегии в дадена организация
- Системна архитектура (System architecture)
 - Организацията на програмите и инфраструктурата върху която те се изпълняват
- Архитектура на приложението (Application architecture)
 - Организация на приложение, подсистема или компонент

Седемте нива на софтуерната архитектура*

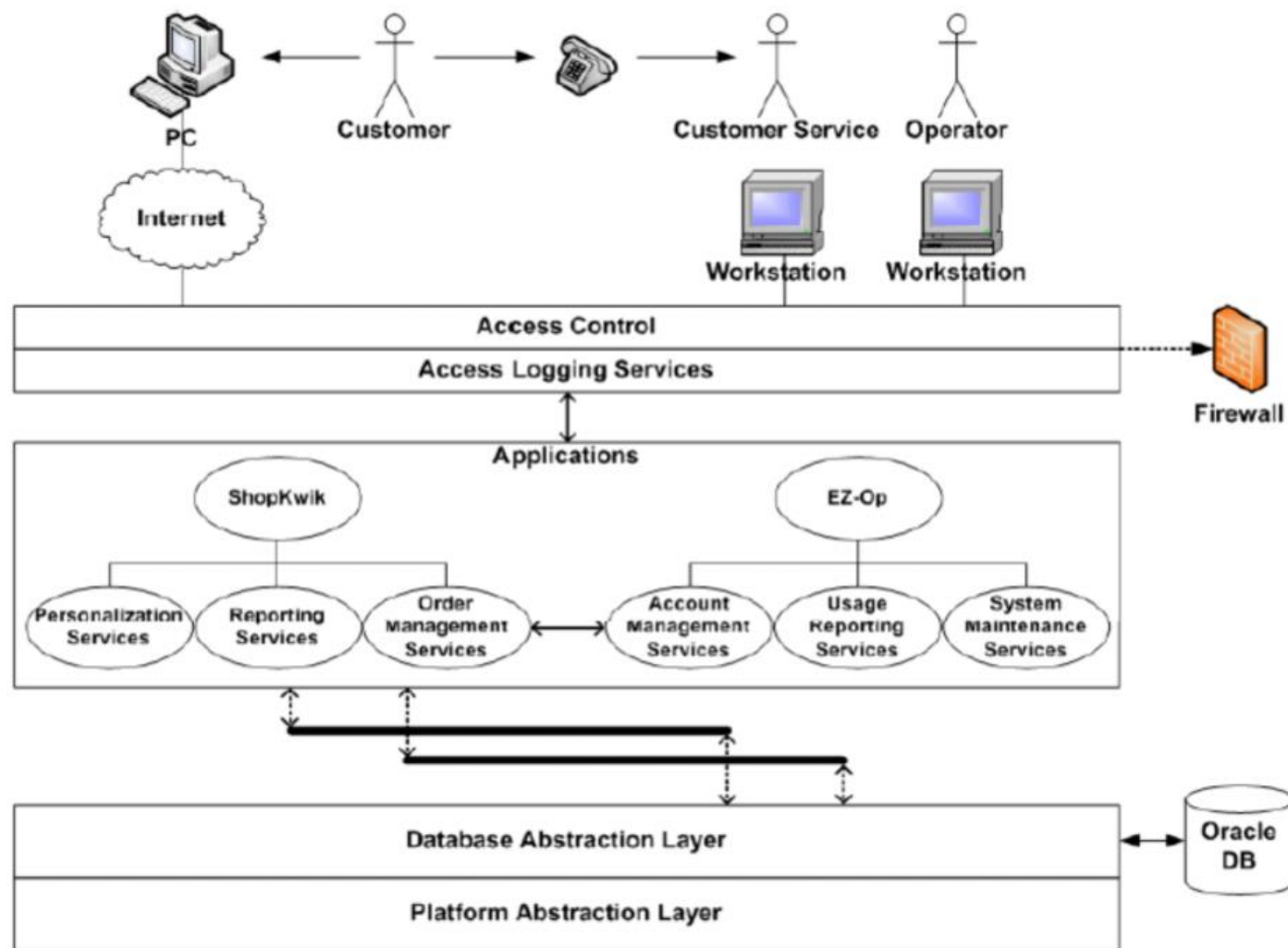

* Mowbray and Malveau, 1997

Дефиниция

- Съгласно Software Engineering Institute:
“Архитектура на дадена софтуерна система е съвкупност от структури, показващи различните софтуерни елементи на системата, външно видимите им *свойства* и *връзките* между тях”

Софтуерна архитектура ??

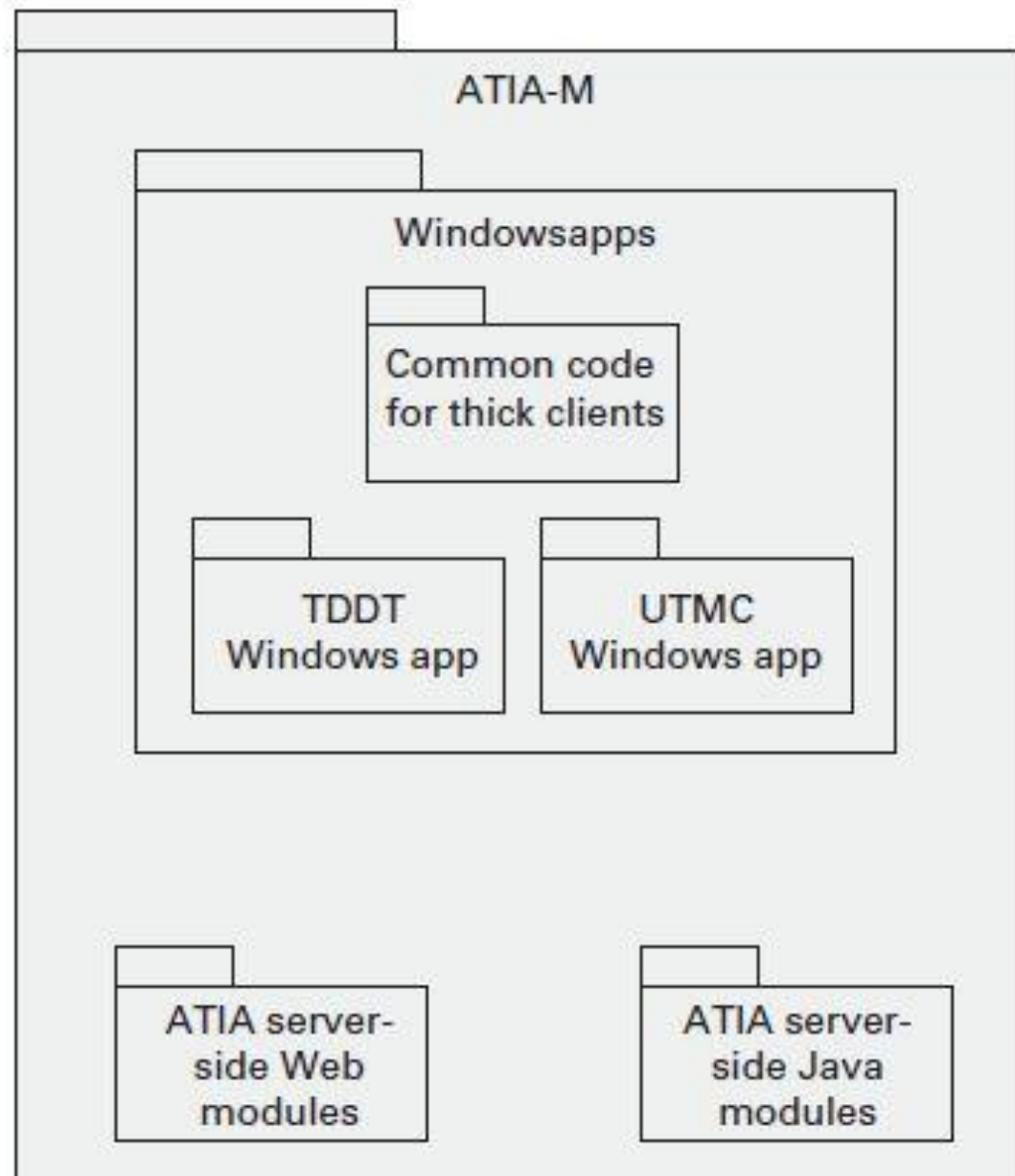

Архитектурни структури

- Структура – съвкупност от софтуерни елементи, техните външно видими свойства и връзките между тях;
- Изглед (view) – конкретно документирано представяне на дадена структура;
- Двете понятия в голяма степен са взаимозаменяеми;
- Архитектурните структури се делят най-общо казано на 3 групи:
 - Модулни структури;
 - Структури на процесите;
 - Структури на разположението;

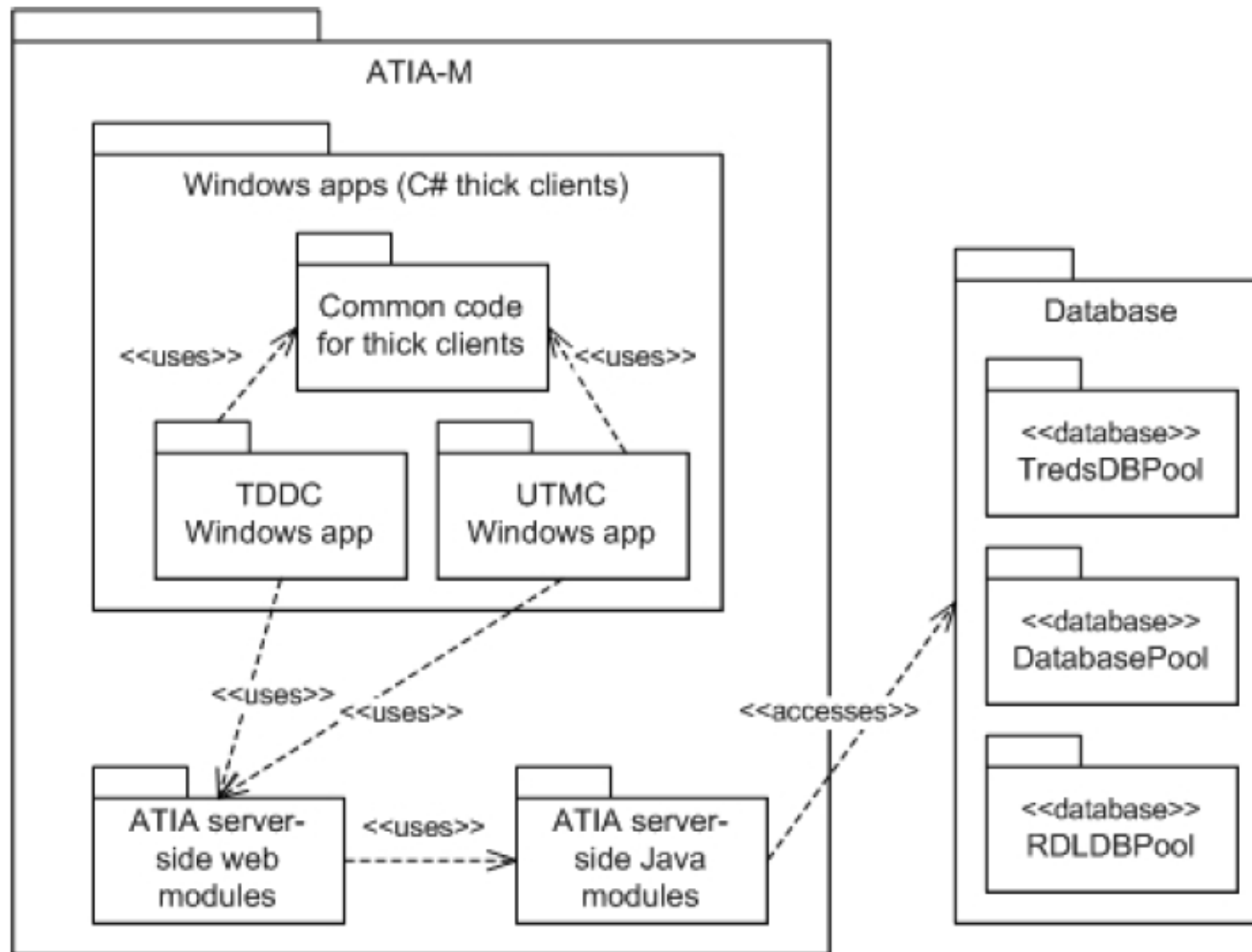
Модулни структури

- Елементите в модулните структури са модули – единици работа за изпълнение. Модулите предлагат поглед, ориентиран към реализацията на системата, без значение какво става по време на изпълнението;
- Някои въпроси, на които отговарят тези структури:
 - Коя функционалност в кой модул се реализира?
 - Кои други модули може да използва (и използва) дадения модул?
 - Как са свързани модулите по отношение на специализация и генерализация (наследяване);

Декомпозиция на модулите

- Декомпозиция на модулите – връзките между модулите са от вида “X е под-модул на Y”;
- Това се прави рекурсивно до момента, в който елементите станат достатъчно прости, че да могат да бъдат разбрани лесно;
- Декомпозицията на модулите обуславя в голяма степен възможността за лесна промяна, като обособява логически свързани функционалности на едно място;
- Много често служи и като основа на разпределението на работата между екипите на изпълнителя;

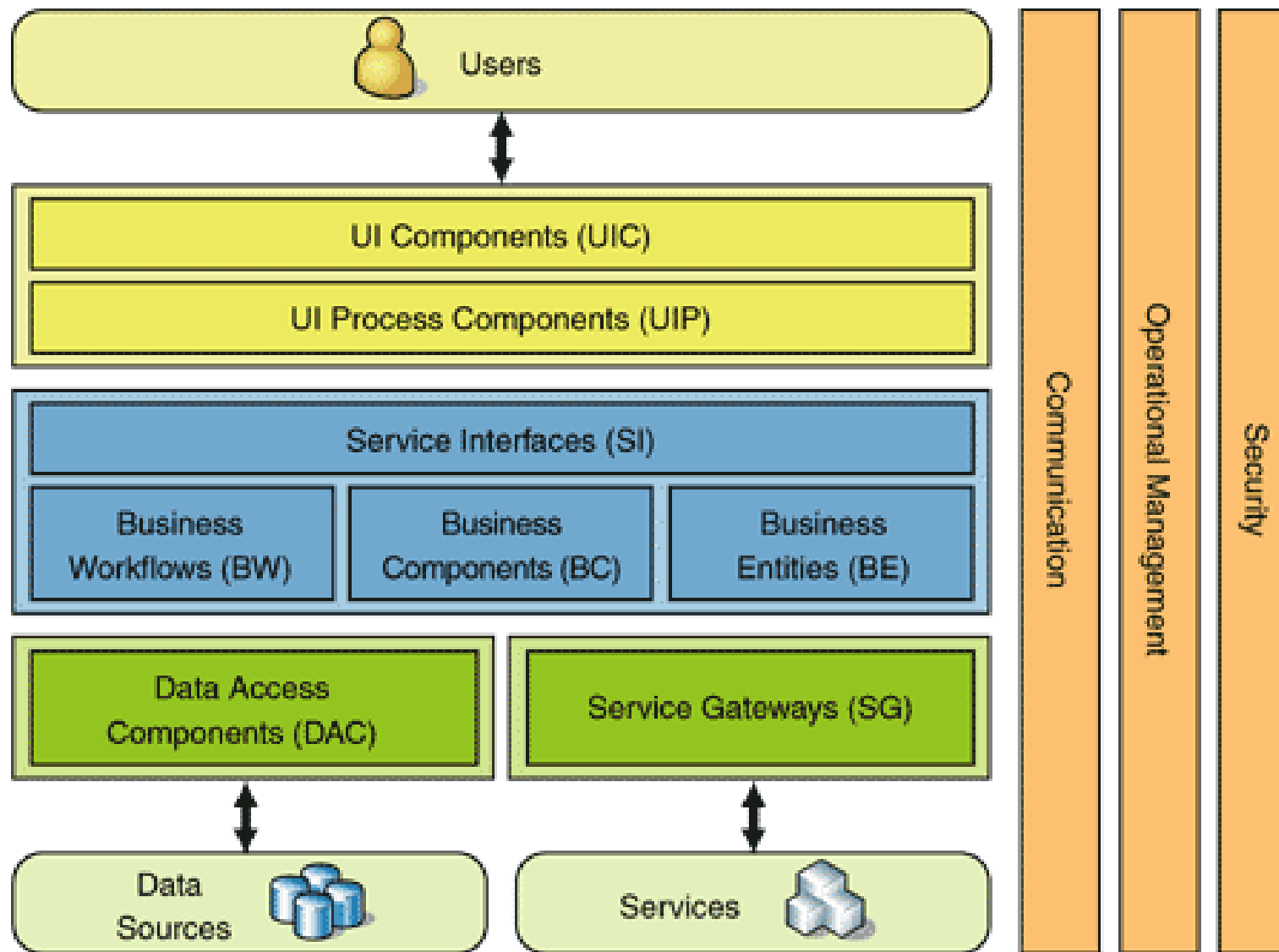

Употреба на модулите

- Употреба на модулите – връзките между модулите са от вида “X използва Y”;
- Ако има нужда от по-детайлно описание, може връзките да са насочени към конкретен интерфейс или ресурс на модула;
- Структурата за употребата на модули обуславя възможността за лесно добавяне на нова функционалност, обособяване на [в голяма степен] самостоятелни подмножества от функционалност, както и позволява последователната разработка, много важна и мощна техника за работа;

Структура на слоевете

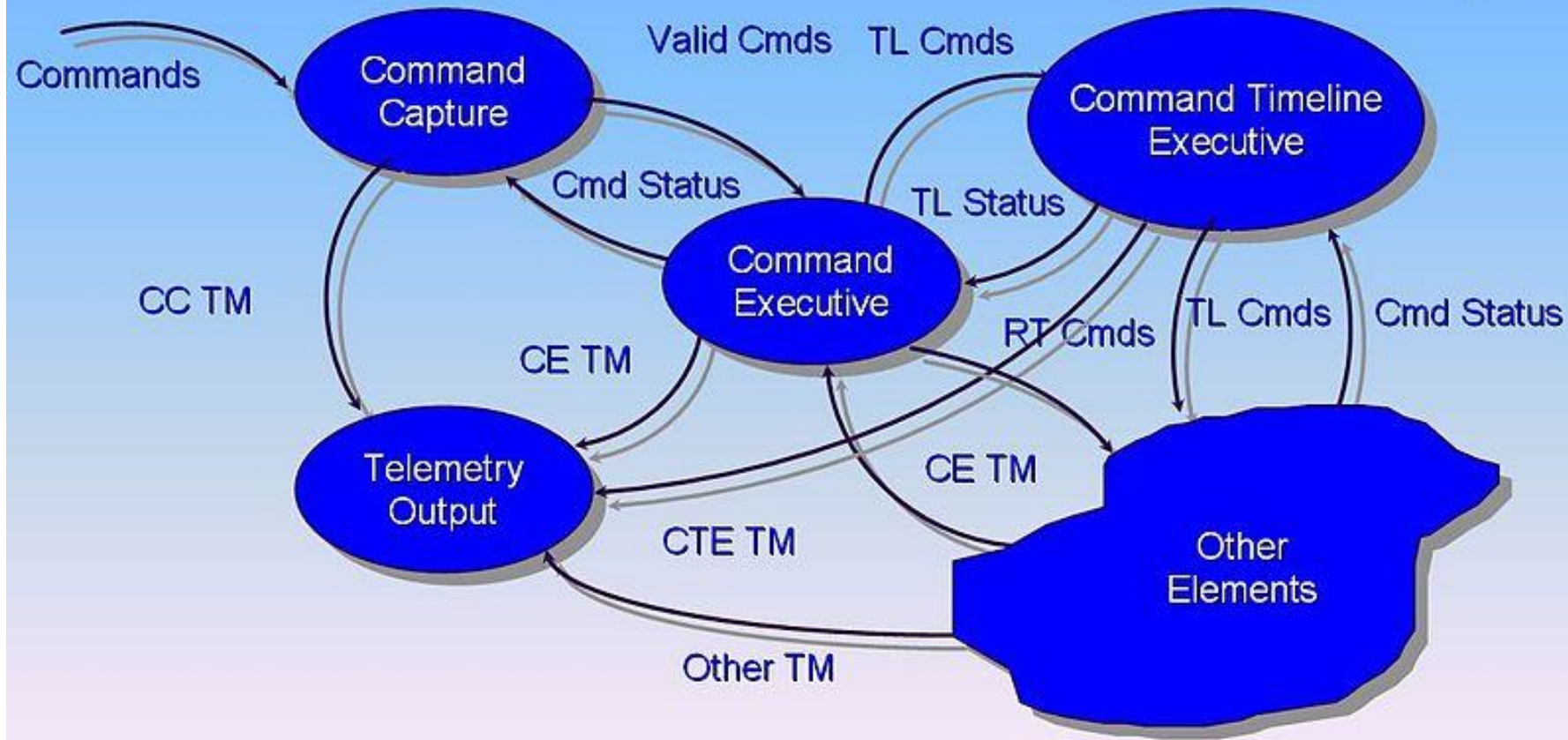
- Като частен случай на структурата на употребата на модули е структурата на слоевете – когато върху употребата са наложени стриктни правила се обособяват слоеве;
- Модулите от слой номер N могат да се възползват само от услугите на модулите от слой номер $N-1$;
- Слоевете често са реализирани като виртуални машини или обособени подсистеми, които скриват детайлите относно работата си от следващия слой;
- Не е прието слоеве да се прескачат;
- Структурата позволява без особени сътресения да бъде подменен цял един слой (напр. да се смени СУБД);

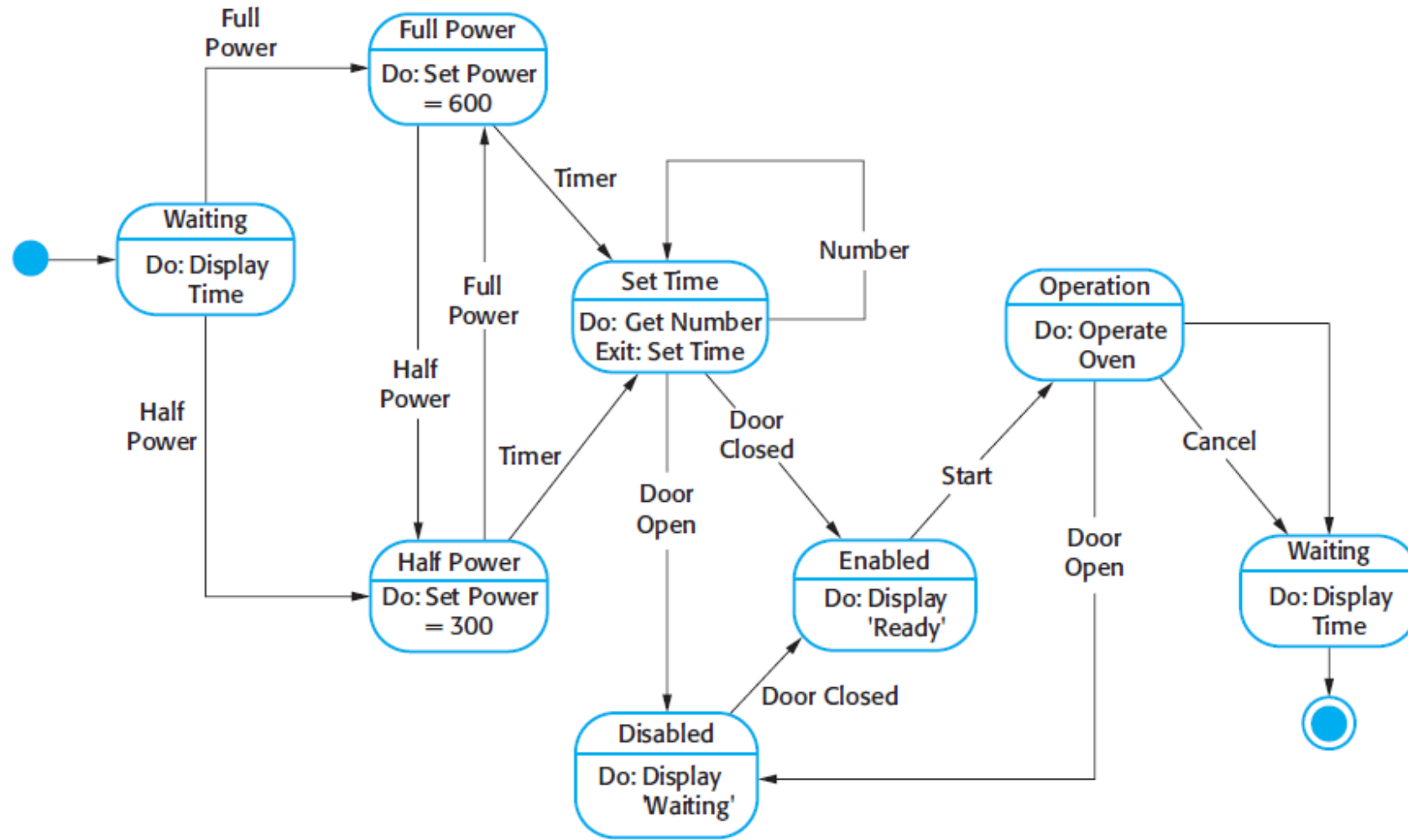

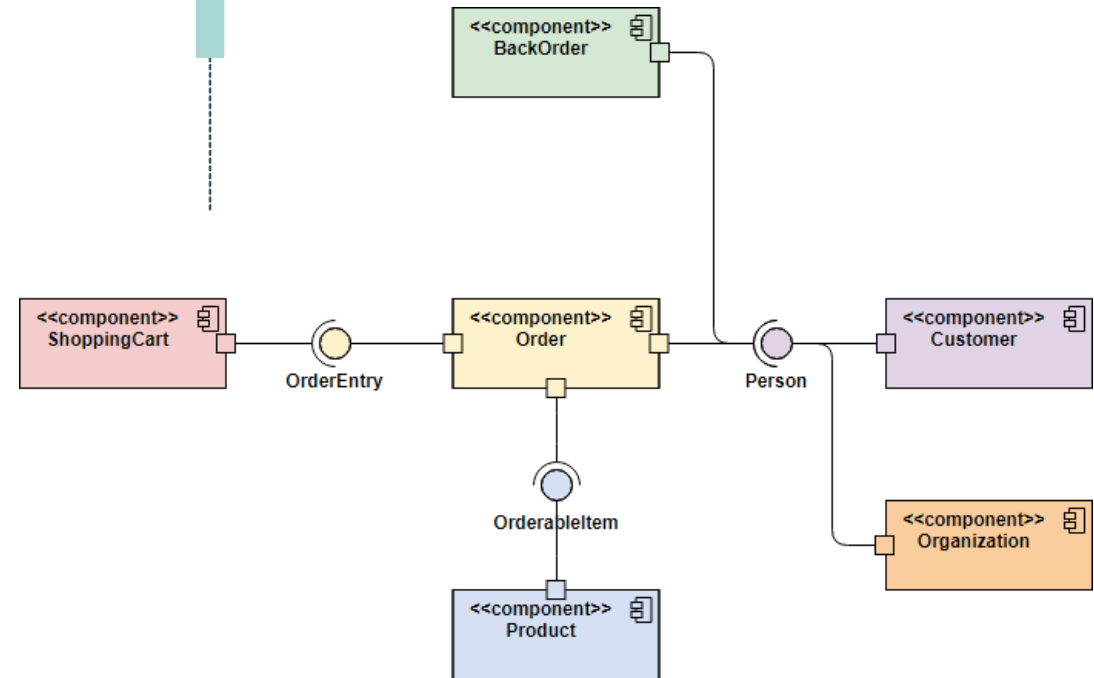
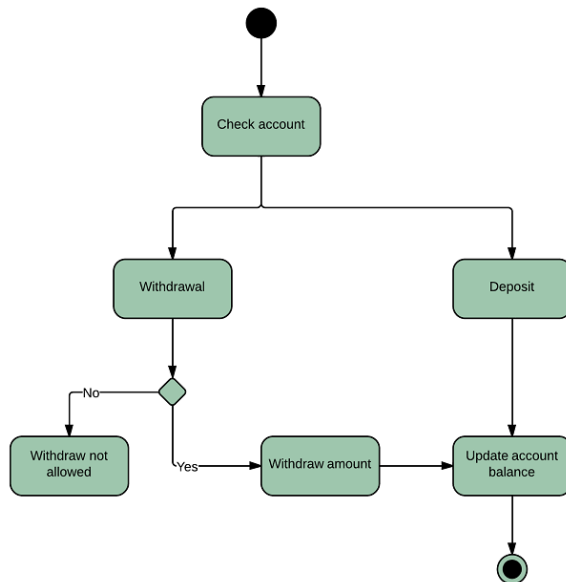
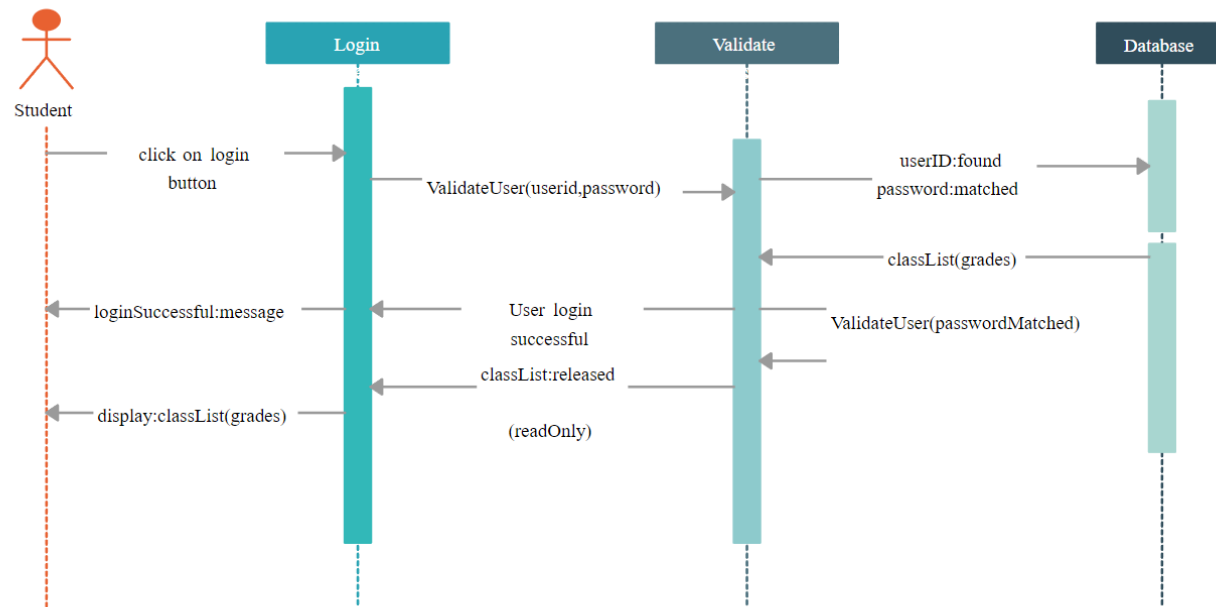
Структури на процесите

- Елементите са компоненти, които се проявяват по време на изпълнението (т.е. основните изчислителни процеси) и средствата за комуникация между процесите.
- Някои въпроси, на които отговарят тези структури:
 - Кой са основните изчислителни процеси и как те си взаимодействат?
 - Кой са основните споделени ресурси?
 - Как се развиват данните в системата?
 - Кой части от системата могат да работят паралелно?
 - Как се променя структурата на системата докато тя работи?

Data Flow Diagram Example

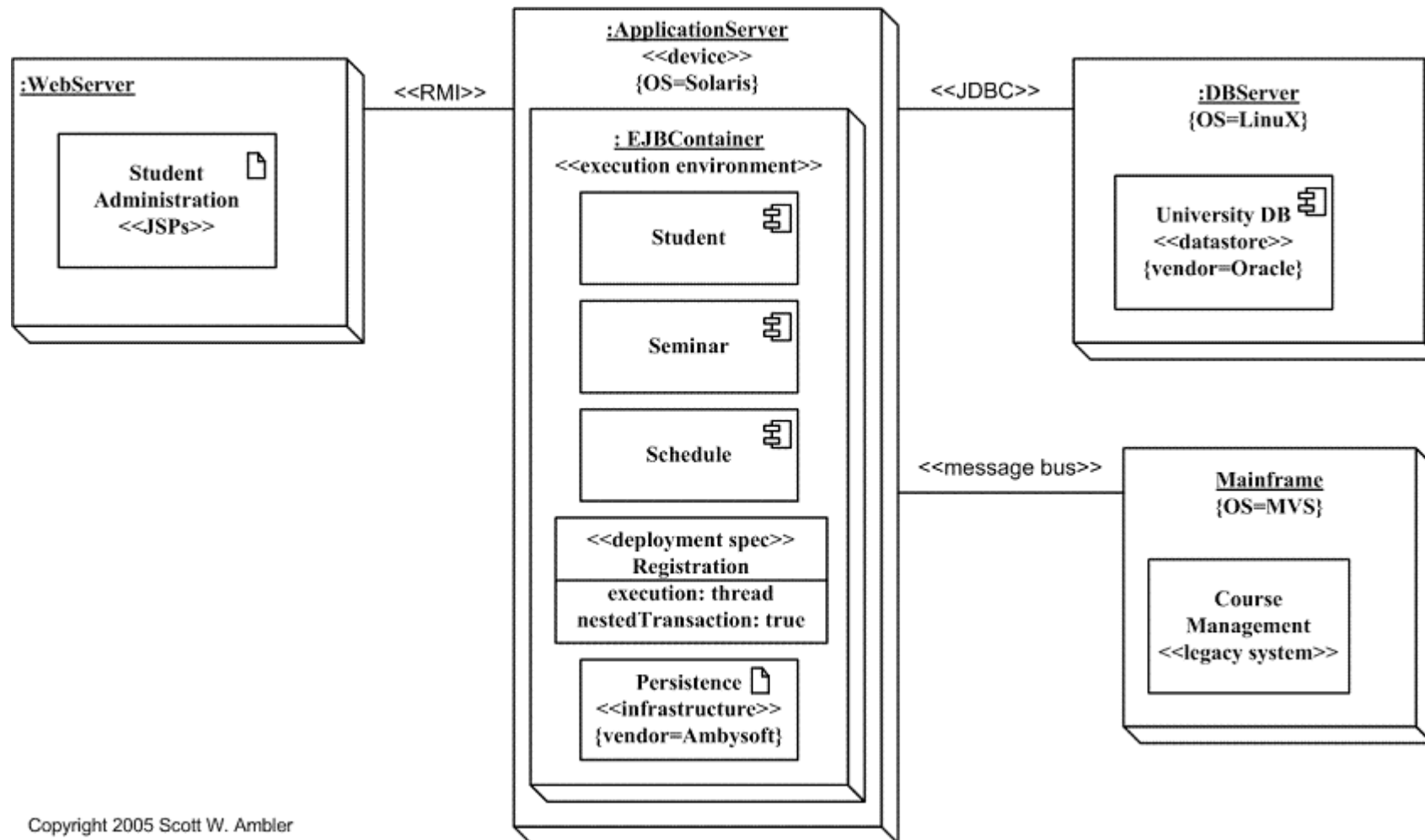

Структури на разположението

- Структурите на разположението показват връзката между софтуерните елементи и елементите на околната среда, в която се намира системата по време на разработката или по време на изпълнението;
- Някои въпроси, на които отговарят тези структури:
 - На кой процесор се изпълнява всеки от елементите?
 - В кои файлове се записва сорс кода на елементите по време на разработката?
 - Какво е разпределението на софтуерните елементи по екипи, които създават системата?

Структура на внедряването

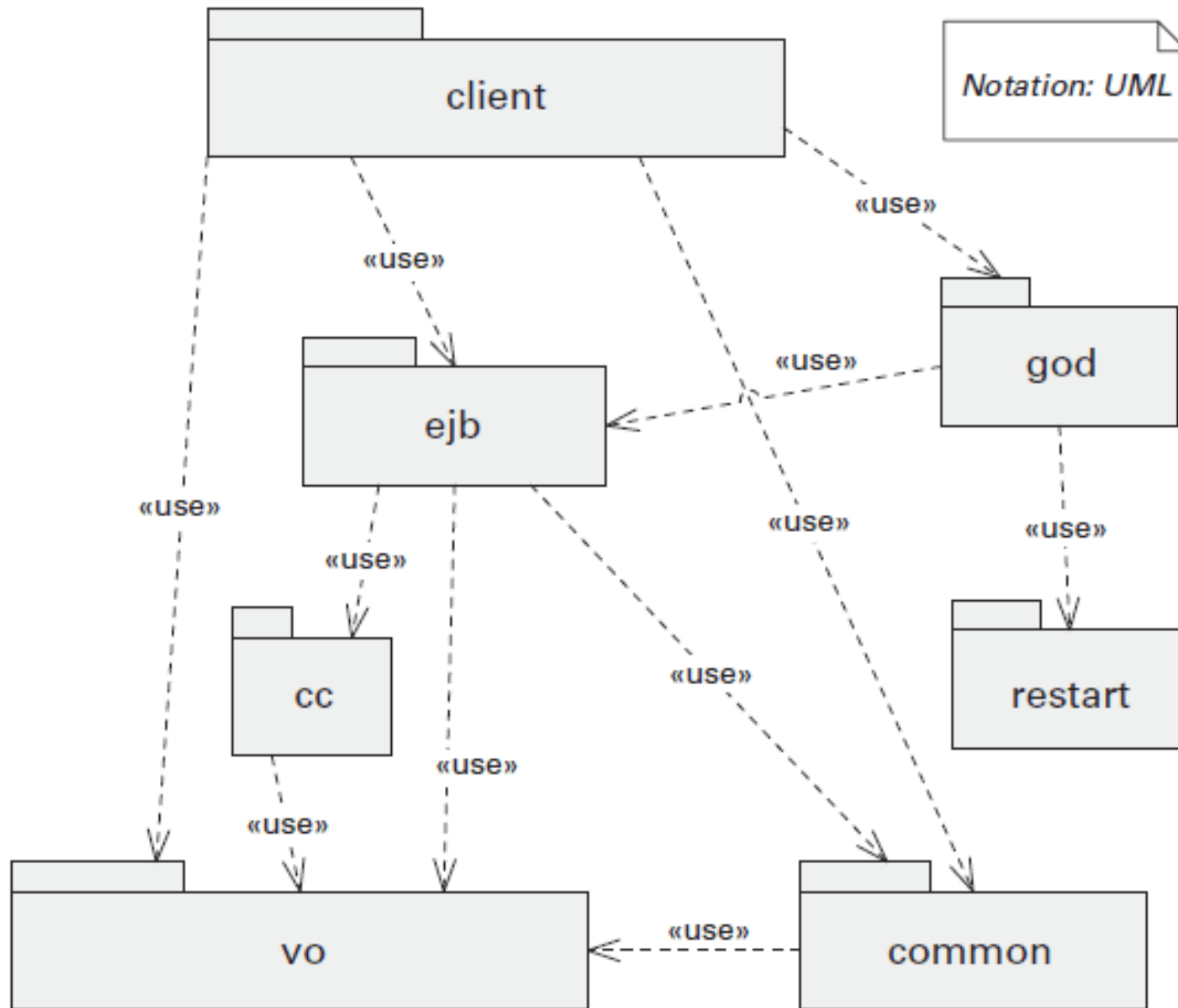
- Структура на внедряването – показва как софтуера се разполага върху хардуера и комуникационното оборудване;
- Елементите са процеси, хардуерни устройства и комуникационни канали;
- Връзките са напр. “внедрен върху” или “мигрира върху”;
- Представява интерес при разпределени системи и позволява да се разберат особеностите относно бързодействието, интегритета на данните, надеждността, сигурността и т.н.;

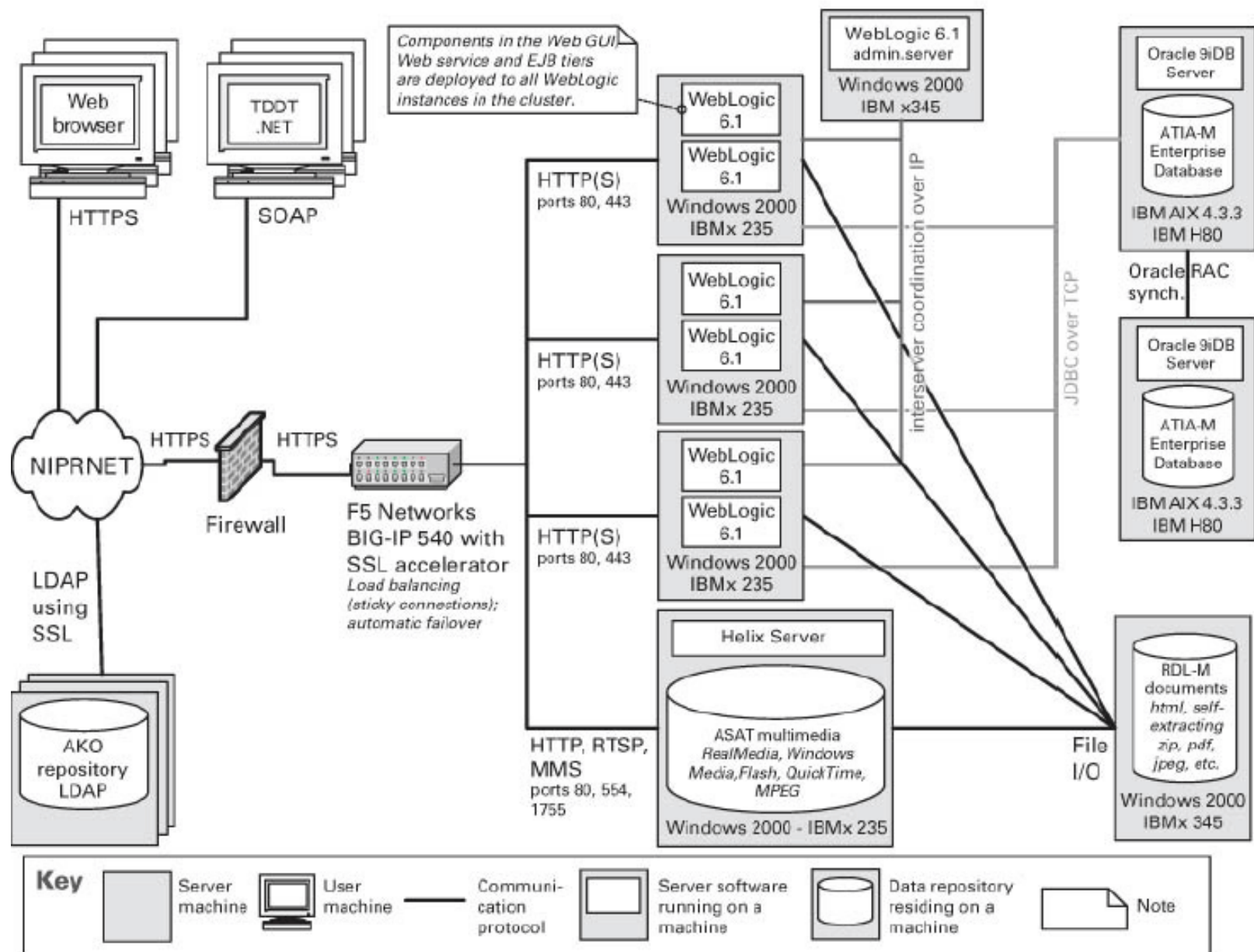

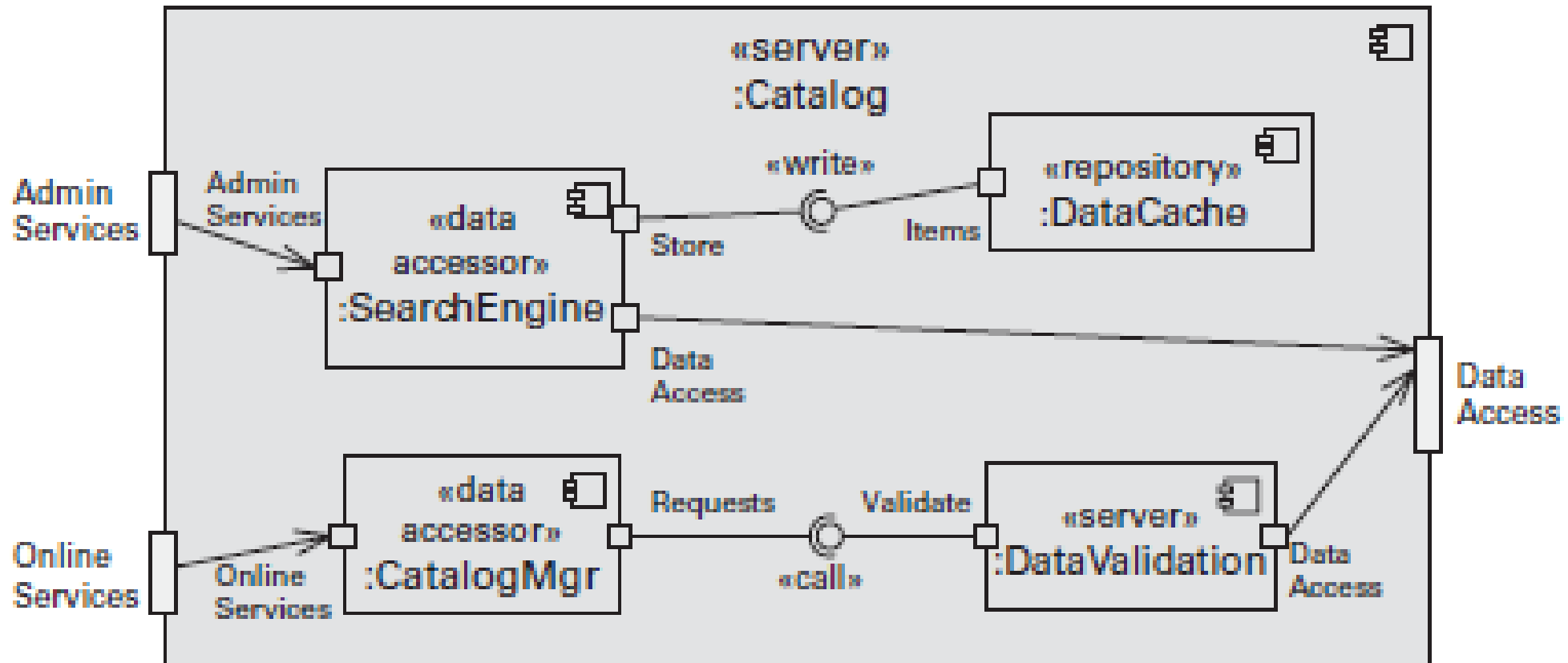
Copyright 2005 Scott W. Ambler

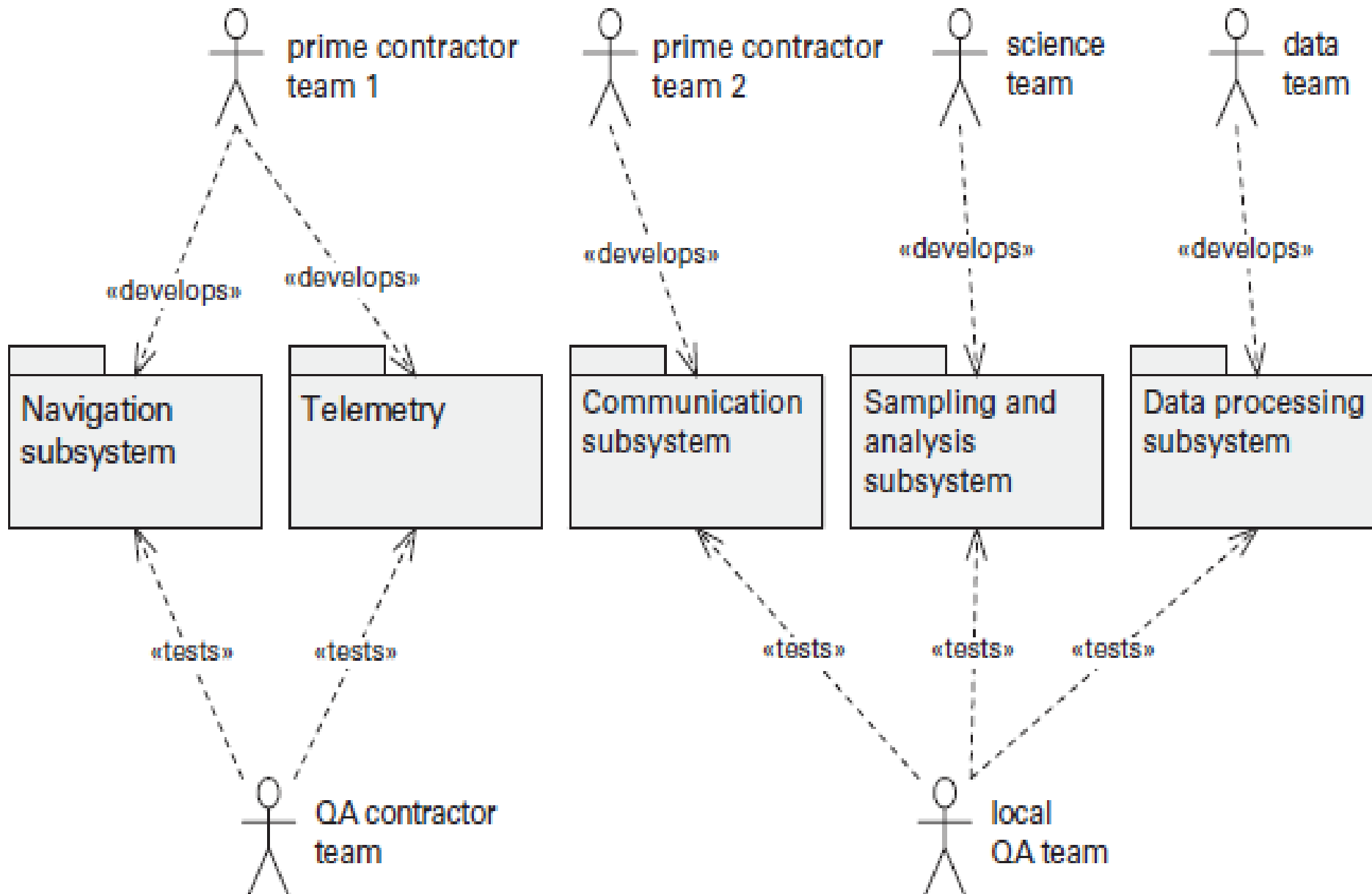
Разпределение на работата

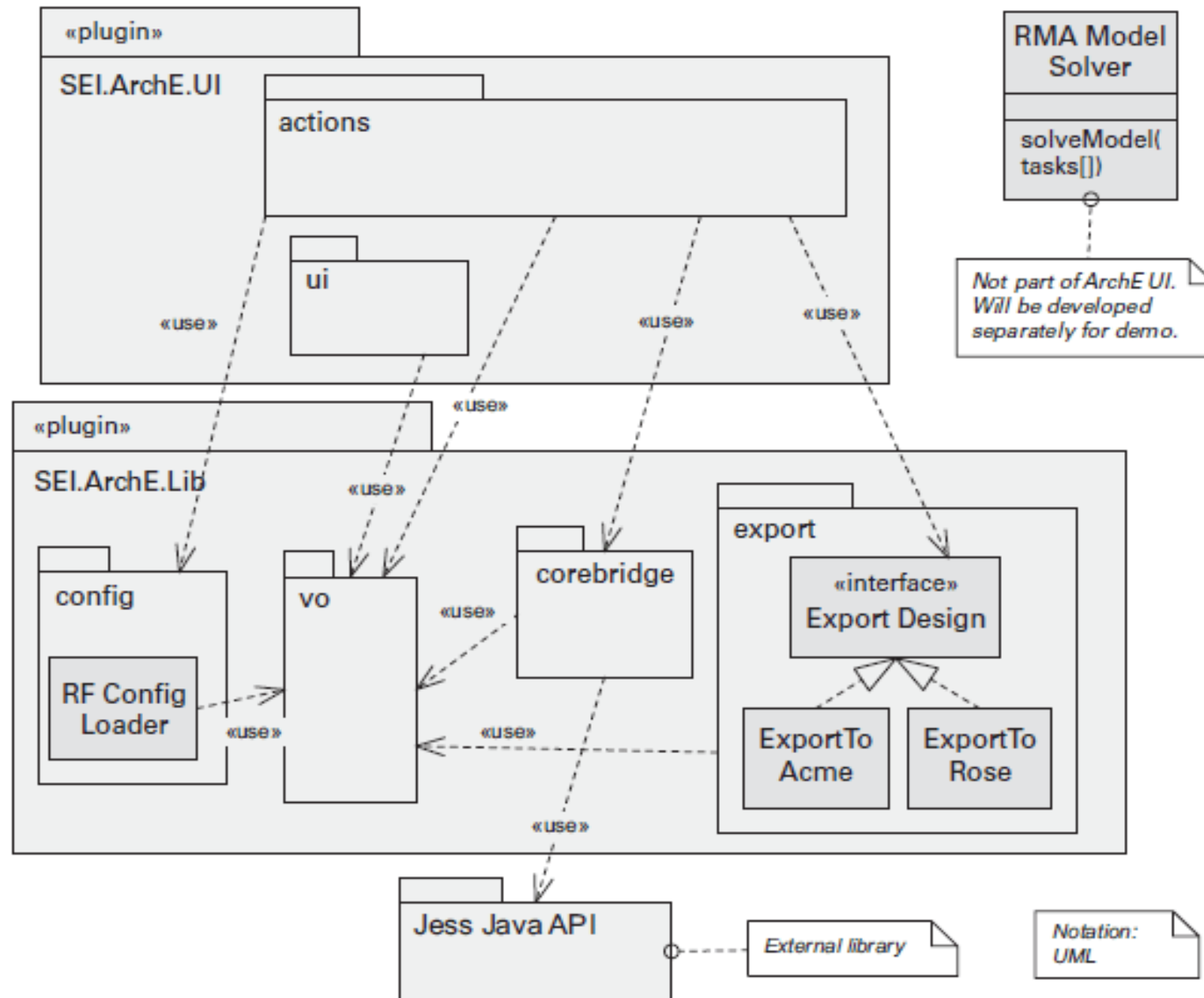
- Разпределение на работата – показва кой модул от кой екип се реализира;
- Елементите са модули и екипи, а връзките са кой модул от кой екип се разработва;
- Под “кой екип” не се има предвид конкретен списък от хора, а по-скоро виртуална група хора с подходящ опит, знания и умения;
- Архитектът трябва да знае какви хора са необходими за изработка на модулите и да участва във вземането на управленчески решения;
- Структурата помага и за това дадени общи функционалности да бъдат обособени и разработени от един екип, вместо всеки сам да си ги прави;

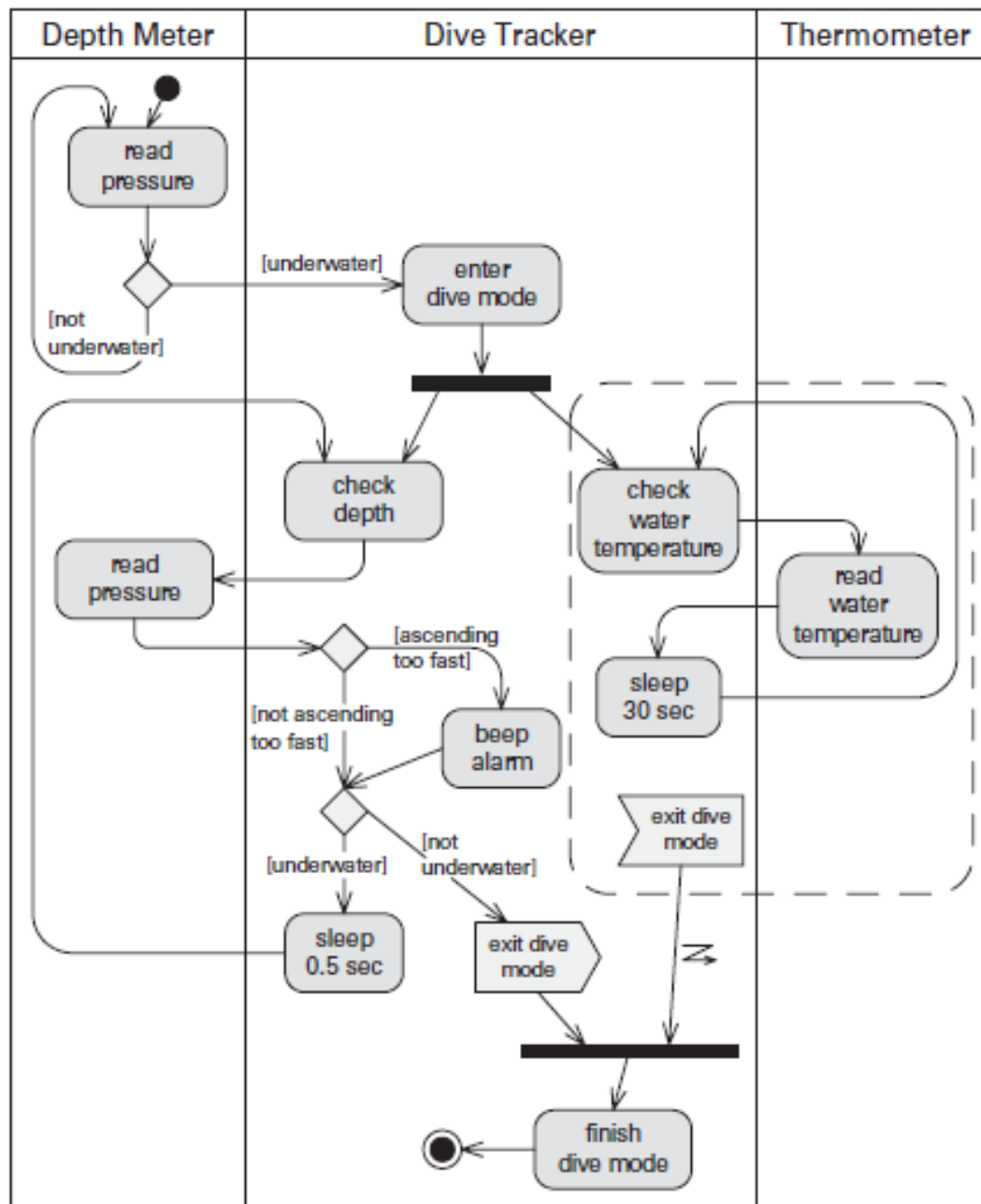

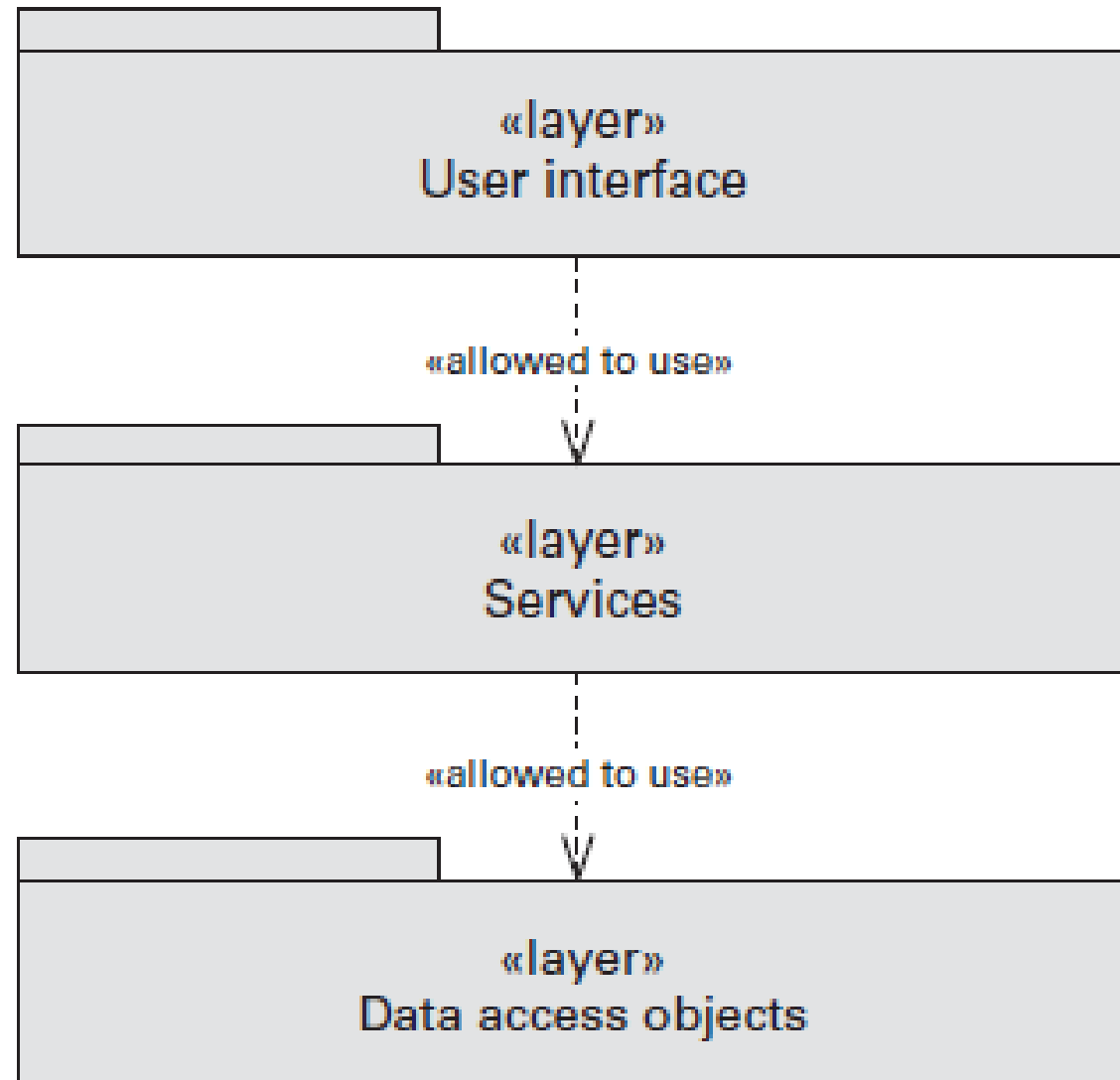

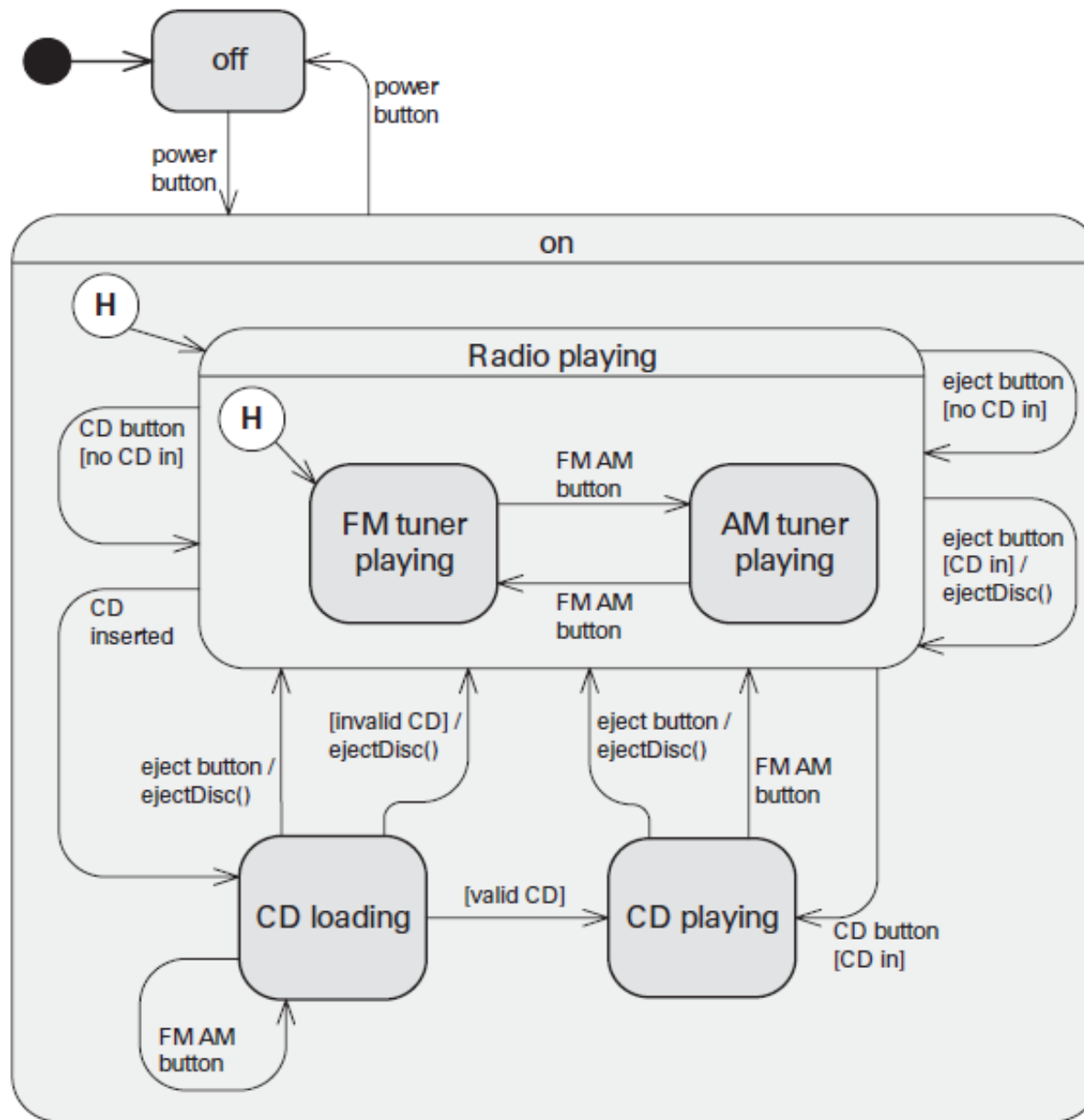

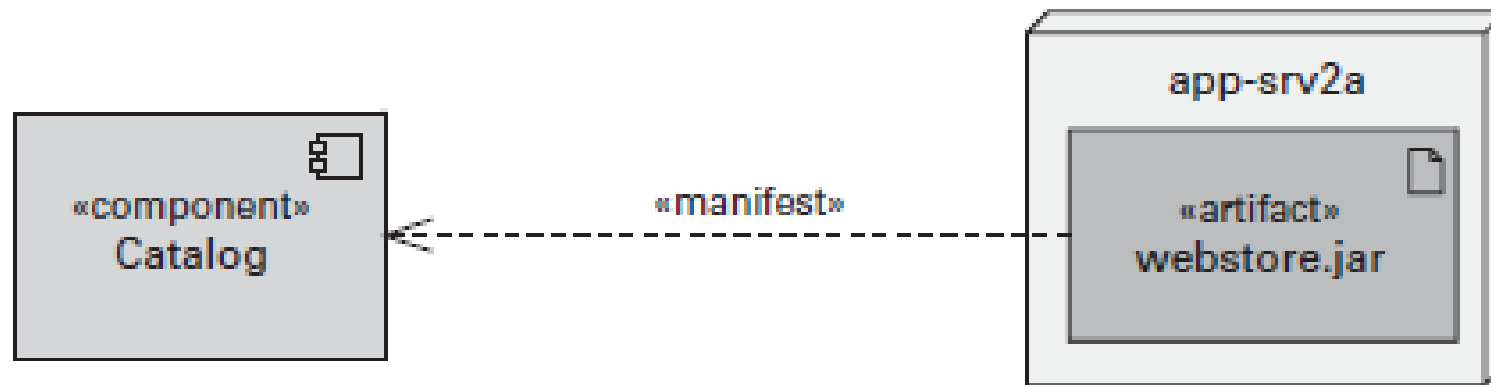

Кои структури да използваме?

- Зависи от системата;
- Зависи и от архитектурата
- Добра практика е да се използва поне по една структура от всяка от гореизброените групи структури

4 + 1 модел на софтуерната архитектура

- 1) Логически изглед – показва основните абстракции в системата, като обекти, класове и компоненти
- 2) Изглед на процесите – показва системата като съвкупност от взаимодействащи си процеси по време на изпълнение
- 3) Изглед на кода – Показва как отделните елементи на системата се разполагат във файлове код
- 4) Физически изглед – показва как софтуерните компоненти са разпределени между хардуерните възли в системата

+1) *Съответните сценарии на употреба*

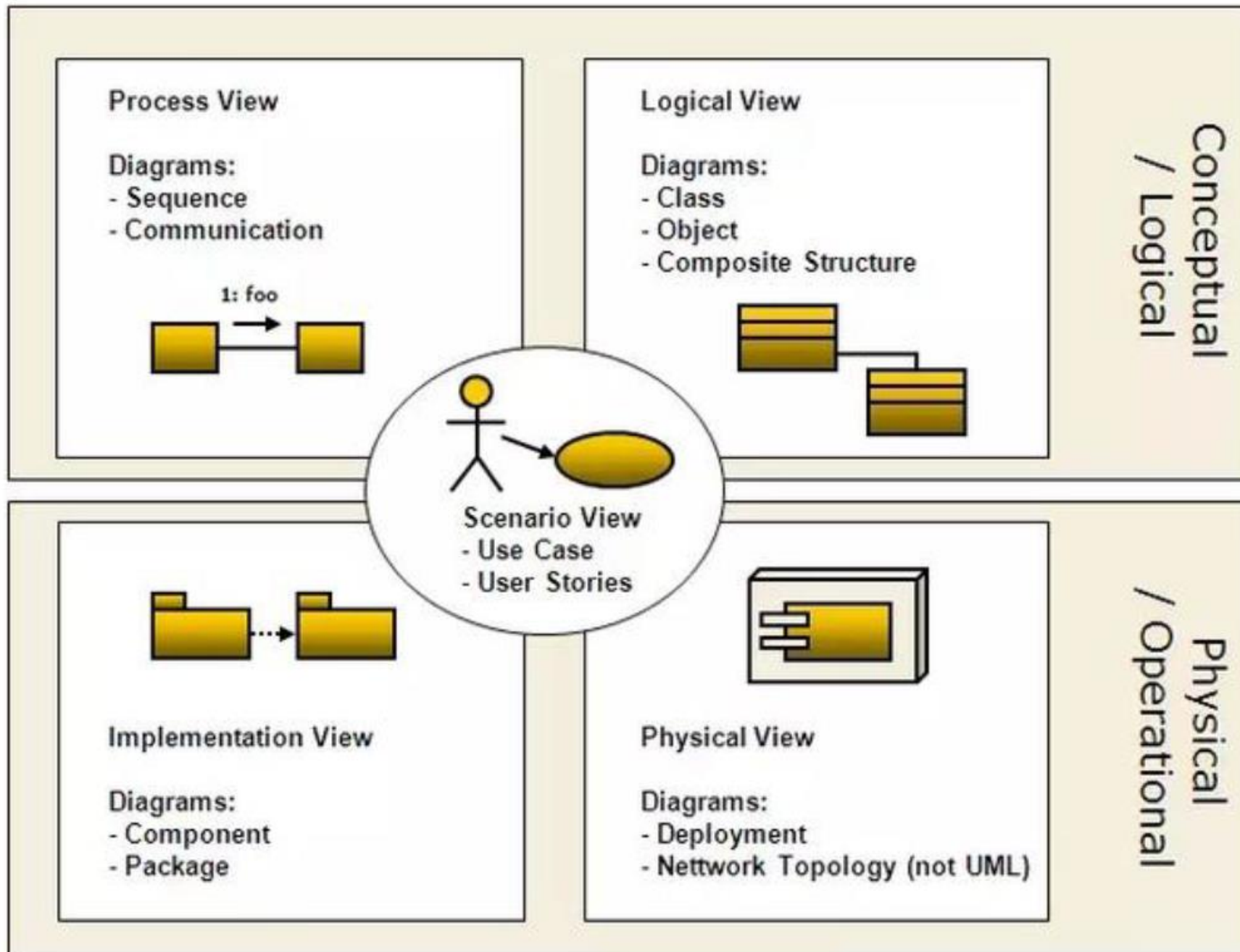
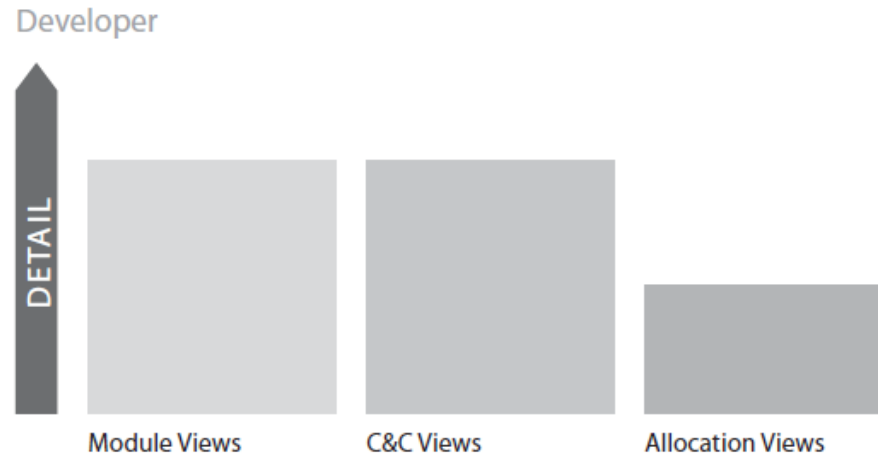

Figure 9.2

Developers have interest mainly in the software itself and therefore create detailed module and C&C views and have some interest in allocation views.

Tester or integrator

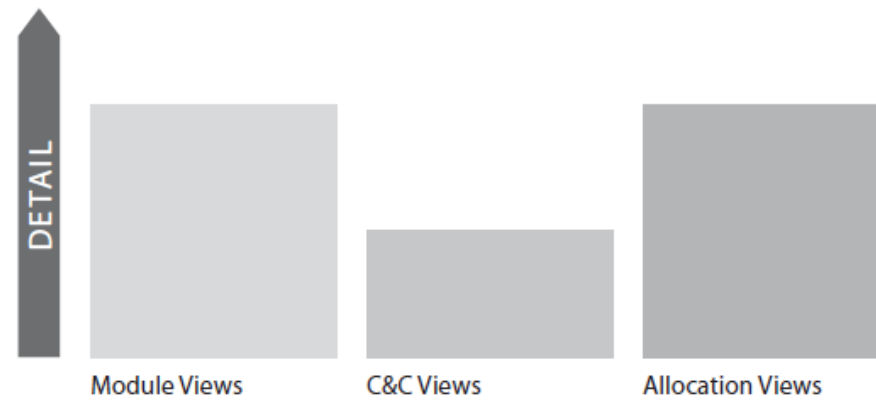

Figure 9.3

Testers and integrators need context and interface information, along with information about where the software runs and how to build incremental parts.

Architect

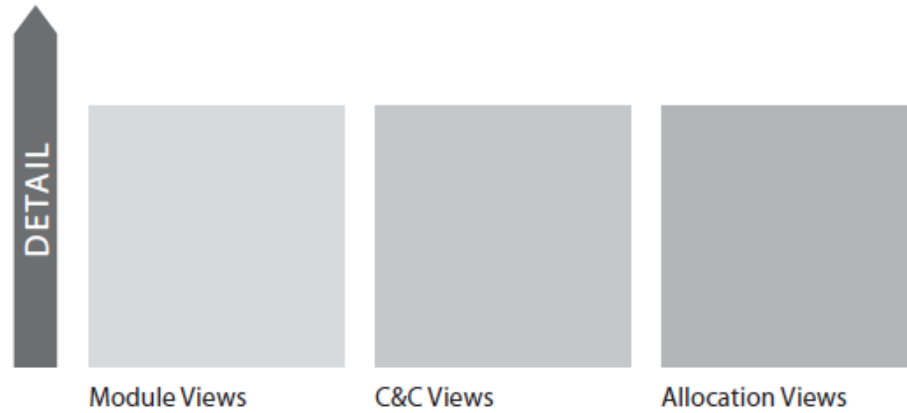
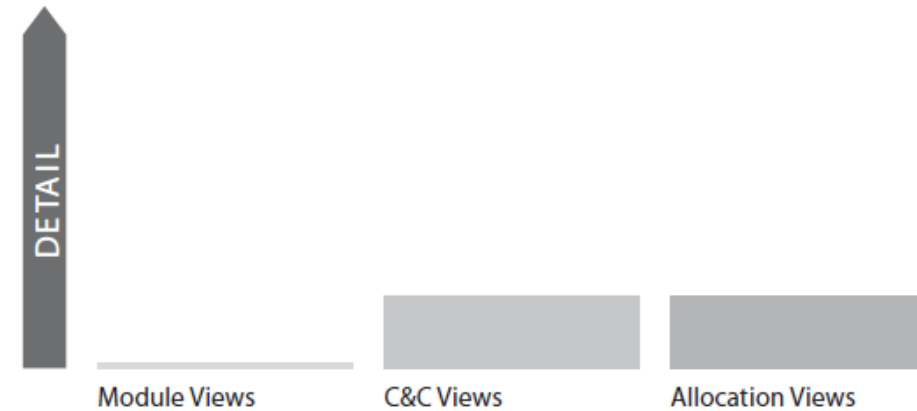

Figure 9.12
A future architect has strong interest in all the architecture documentation.

Figure 9.8
An end user needs to have an overview of the software, how it runs on the platform, and how it interacts with other software.

End user

Какво ще направите в следните ситуации

- Аз съм програмист и искам да разбера къде се намира определена функционалност, както и начините, по които мога да я използвам.
- Аз съм финансовия мениджър и искам да видя разпределението на разходите по функционалности, за да мога определя ценовата си политика.
- Аз съм QA и искам да определя каква част от тестовете трябва да изпълня в резултат от добавянето на нова функционалност.
- Аз съм системен администратор и от мен се очаква да въведа нова софтуерна система в нашата ИТ структура.
- ...

Table 9.1 Summary of documentation needs

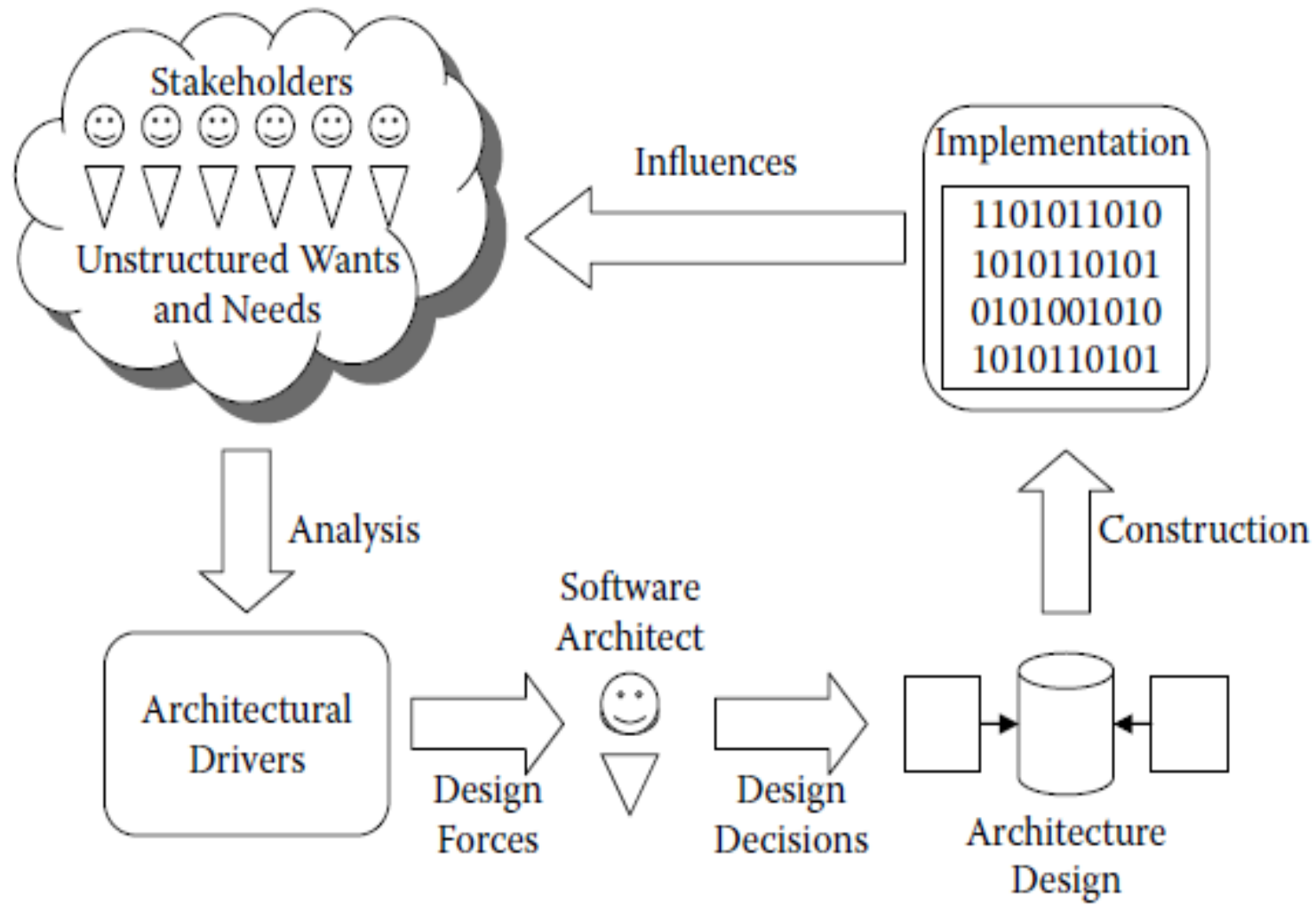
	Module Views					C&C Views	Allocation Views				Other Documentation					
	Decomposition	Uses	Generalization	Layered	Data Model	Various	Deployment	Implementation	Install	Work Assignment	Interface Documentation	Context Diagrams	Mapping Between Views	Variability Guides	Analysis Results	Rationale and Constraints
Project managers	s	s		s			d			d		o				s
Members of development team	d	d	d	d	d	d	s	s	d		d	d	d	d		s
Testers and integrators	d	d	d	d	d	s	s	s	s		d	d	s	d		s
Designers of other systems					s						d	o				
Maintainers	d	d	d	d	d	d	s	s			d	d	d	d		d
Product-line application builders	d	d	s	o	s	s	s	s	s		s	d	s	d		s
Customers							o			o		o			s	
End users						s	s		o						s	
Analysts	d	d	s	d	d	s	d		s		d	d		s	d	s
Infrastructure support personnel	s	s			s	s	d	d	o					s		
New stakeholders	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Current and future architects	d	d	d	d	d	d	d	s	d	s	d	d	d	d	d	d
Key: d = detailed information, s = some details, o = overview information, x = anything																

Table 9.2 ECS stakeholders and architecture documentation they might find most useful

Stakeholder	Module Views				C&C Views					Allocation Views		
	Decomposition	Generalization	Uses	Layered	Pipe-and-filter	Shared-data	Client-server	Peer-to-peer	Communicating-processes	Deployment	Implementation	Work assignment
Current and future architect	d	d	d	d	s	d	d	d	d	d	s	s
Government project manager	d	o	o	s	o	s	o	o	o	s		d
Contractor's project manager	s	o	s	s	o	s	s	s	o	d	s	d
Member of development team	d	d	d	d	o	d	d	d	d	s	s	d
Testers and integrators	s	s	d	s	o	d	d	d	s	s	d	
Maintainers	d	d	d	d	o	d	d	d	d	s	s	s
COTS engineers	d	s		d		d	d	d	s	d		d
Analyst for performance	d	s	d	s	o	d	d	d	d	d		
Analyst for data integrity	s	s	s	d	o	d	d	d	d	d		
Analyst for security	d	s	d	d	o	s	d	d	d	d	o	o
Analyst for availability	d	s	d	d				s	s	d		o
Funding agency	o				o	o				o		
Users in science community	o				o	o				o		
Key: d = detailed information, s = some detail, o = overview												

От какво се определя СА?

- Широко разпространено е схващането, че СА зависи само от изискванията;
- Истината е, че се намесват и много други фактори на обкръжението (environment), а именно:
 - технически, бизнес и социални влияния;
 - опит, знания и умения на архитекта;
 - съвременните технологии;
- От друга страна, самото създаване на СА повлиява върху обкръжението, т.е. процесът е цикличен;

Понятие за stakeholder

- Stakeholder – Заинтересовано Лице (ЗЛ)
 - Това са всички, които имат отношение към създаването на софтуерната система – напр. собствениците, управителите, специалистите по продажби, ръководителя на проекта, разработчиците, екипа по поддръжка, различни прослойки от страна на клиента, крайните потребители и т.н.

Понятие за stakeholder

- Всички те имат разнопосочни интереси, напр.:
 - Да се държи по определен начин;
 - Да работи добре на определен хардуер;
 - Да може лесно да се променя;
 - Да се стане бързо;
 - Да стане евтино;
 - Да я правят хора с конкретни умения;
 - Да е многофункционална;
 - и т.н.

Влияние на ЗЛ върху архитектурата

- Тези интереси най-често си противоречат;
- Архитектът е в неблагоприятна позиция – какъвто и ход да предприеме, все някой от списъка със ЗЛ ще е недоволен;
- Ролята му е да балансира между различните ЗЛ за бъдат конкретните интереси отразени в спецификацията на изискванията!

Влияние на организацията върху архитектурата

- Основното влияние идва от целите, заради които се създава системата (изискванията ги отразяват най-пълно);
- Други влияния са:
 - Текущо състояние на организацията;
 - Употреба на предишни разработки;
 - Организационна структура;
 - Стратегия за дългосрочни инвестиции;

Влияние на технологиите

- Частен случай на влиянието на опита и средата на архитекта е влиянието на текущите технологии:
 - Индустриални стандарти;
 - Най-добри практики;
 - Преобладаващи инженерни техники;
- В настоящия момент модерни са веб-базираните, ориентирани към услуги софтуерни архитектури.

Влияние на опыта на архитекта

- Знанията и уменията на архитекта влияят върху създаваната СА:
 - Ако архитектът има положителен опит с даден подход, вероятно ще го използва отново;
 - Обратно, ако резултатите са били катастрофални, най-вероятно ще се въздържа;
 - Подходът ще зависи и от това къде, какво и колко е учил и чел архитекта;
 - Дали се е сблъсквал с успешни/неуспешни подходи и/или реализации;
 - Наклонности за експерименти;

Важни за архитекта качества

- Казаното до тук предполага, че за да бъде един архитект успешен, той се нуждае от качества като:
 - Отлично познаване на технологиите
 - Отлично аналитично и абстрактно мислене
 - Комуникативност, дипломатичност и умение за убеждаване и въобще за водене на преговори

Важни за софтуерния архитект дейности

- Архитектът взема участие в следните дейности:
 - Вземане на бизнес решения за създаване на системите;
 - Разбиране на изискванията;
 - Създаване или избор на архитектура;
 - Документиране на СА;
 - Анализ и оценка на СА;
 - Създаване на системата;
 - Следене за наличие на съответствие между системата и СА;

Вземане на бизнес решения

- Освен извършването на маркетингово проучване, за да се вземе решение за създаване на дадена система следва да се отговори на въпросите:
 - Каква е целевата функция?
 - Колко ще струва?
 - За колко време?
 - В каква среда ще работи (интерфейси с други системи)?
 - Някакви ограничения?
- Все въпроси, по които архитекта следва да вземе отношение. Ако той не участва във вземането на бизнес решението, вероятността за провал се увеличава.

Разбиране на изискванията

- Изискванията (функционални и нефункционални) обуславят СА;
- Те трябва да се дефинират по възможно най-недвусмислен начин;
- Ако архитектът участва в дефиницията на изискванията, вероятността да се създаде система, която отговаря на поставените бизнес цели е по-голяма.

Създаване или избор на архитектура

- Създаването или изборът на архитектура е същинската работа на архитекта;
- Същественото тук е, че успешен проект и разработка могат да се изградят само ако е налице идейна цялост, а идейна цялост може да се постигне само посредством последователен и подреден **мисловен** процес от страна на специализирани (малко на брой) архитекти;

Документиране на СА

- Втората част от същинската работа на архитекта;
- И най-добрата архитектура е безполезна, ако тя не бъде по подходящ начин представена на всички ЗЛ;
- Нюансът тук е, че формата, под която следва да бъде представена СА зависи от конкретните ЗЛ;

Анализ и оценка на СА

- Както при всеки процес на проектиране, и при създаване на СА най-вероятно има няколко варианта, които следва да се оценят и анализират и да се избере най-добрия;
- Архитектурите подлежат на оценка както по отношение на изпълняване на изискванията, така и по отношение на финансови параметри;

Създаване на системата

- Ролята на архитекта по време на създаването (implementation) на системата е основно да следни дали се спазват предписанията на СА;
- Това, че има прекрасна, добре документирана и преразказана архитектура е добре, но ако хората, които правят системата не я следват, ефектът е нулев.

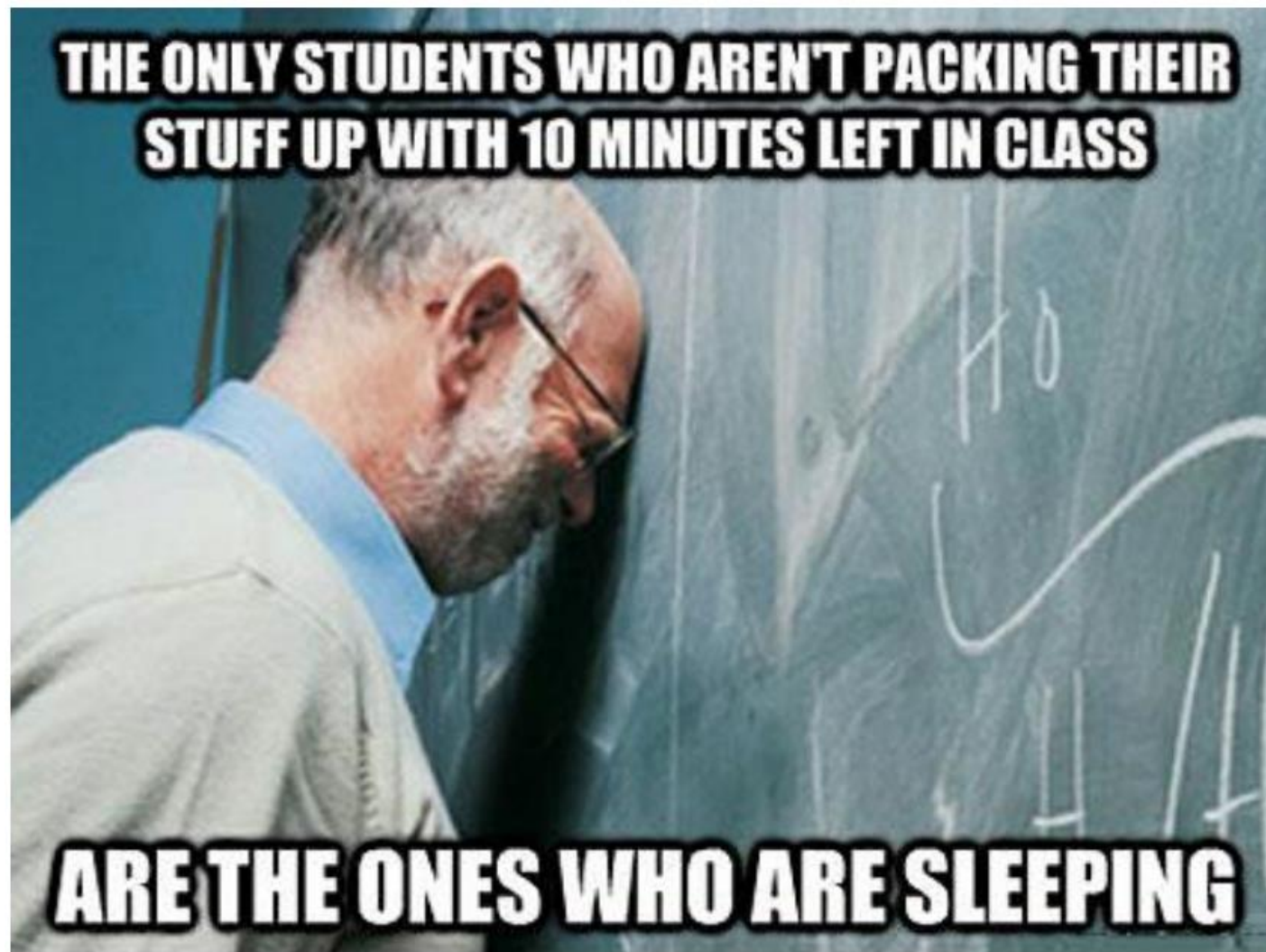
Следене за съответствие

- След като системата бъде разработена и премине във фаза на поддръжка, архитектът трябва да следи за съответствието между СА и системата – по време на поддръжката се налагат промени; тяхната реализация следва да е съгласно принципите на архитектурата; от своя страна, СА също трябва да се адаптира към промените

Полза от софтуерната архитектура

- За улесняване на дискусии и анализа на системите между заинтересованите лица
- За улесняване на разработката и поддръжката (в рамките на екипа/организацията)
- За създаване на формални модели на софтуерната система
 - Верификация/Валидация чрез симулация
 - Генерация на код

Въпроси ?

more awesome pictures at THEMETAPICTURE.COM

- За подготовката на тази презентация са използвани слайдове създадени от:
 - доц. Александър Димов
 - проф. Боян Бончев